

20 februari 2015
Ärende nr: NV-02144-14

Till Naturvårdsverket
fordjupadutvardering@
naturvardsverket.se

Synpunkter på "Fördjupad utvärdering av de 16 miljö kvalitetsmålen"

SveMin är nationell branschförening för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett 50-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav gruvorna huvudsakligen är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen.

Inledning

SveMin har tagit del av granskningsversionerna av de fördjupade utvärderingar av miljö kvalitetsmålen som presenterats på www.miljomal.se. Vi noterar att syftet med remissen i första hand är att säkerställa att bedömningarna av om målen nås är rättvisande samt att få belyst konsekvenser av förslagen till insatser. I det följande kommenterar vi de mål där vi bedömer att vi har något att tillföra.

Mål: Begränsad klimatpåverkan

Sedan 2005 har gruvindustrin tillsammans med bland annat Sveaskog och SLU utvecklat, och testat i praktiska försök, ett system för handel med skoglig klimatnytta, så kallade koldioxidkrediter. Genom att öka tillväxten i sin skog kan markägare öka inbindningen av koldioxid och därmed skapa en extra klimatnytta utöver den som ges av traditionellt skogsbruk. Inom projektet *Koldioxidkrediter från skogen* utvecklas nu handel med denna klimatnytta på den frivilliga marknaden för klimatkompensation. Systemet, som bygger på CDM och följer EU ETS regelverk, är robust och skapar en varaktig koldioxidinbindning och skulle därför kunna inkluderas i ett formellt handelssystem. Detta är ett direkt styrmedel som ökar koldioxidinbindningen i skogen.

I miljömålsutvärderingen konstateras att ett ökat upptag av koldioxid i skog och mark (det vill säga en större kolsänka) behöver stimuleras. Vidare skriver man att rådgivning och forskning kring skogsbruksmetoder är viktigt, samt att tydliga styrmedel för ökad koldioxidinbindning i skog saknas.

Vi delar uppfattningen att rådgivning och forskning kring skogsbruksmetoder som ökar tillväxten och därmed koldioxidinbindningen i skogen är viktig. Vi vill understryka att ökad tillväxt i den svenska

skogen är en effektiv väg att begränsa klimatpåverkan, dels genom att träden tar upp och binder koldioxid men också genom substitutionseffekten. När tillväxten blir för långsam kan träden avverkas och läggas på upplag för att ge plats för nya träd som kan fortsätta att ta upp koldioxid på ett effektivt sätt. Kolsänkan flyttas då från skogen in till samhället. Inom Skogsvårdslagen finns utrymme att öka tillväxten i produktionsskogar med ca 25 %, men som nämnts ovan saknas tydliga styrmedel för detta. Indirekta styrmedel som koldioxidskatten och skattebefrielsen för biobränsle är inte tillräckligt för att stimulera markägare att vidta tillväxthöjande åtgärder. Det behövs ett riktat styrmedel för detta.

Mål: Ett rikt växt- och djurliv

Det sägs i utvärderingen på sidan 16 och 17, utan att angiven referens ännu är tillgänglig (referens 45 och 46), att "Flera analyser har också visat att det finns brister i hur förlust av biologisk mångfald behandlas i prövningar enligt miljöbalken" och vidare "Analyserna pekar också ut ett genomförandeunderskott i tillämpningen, bl.a. i hur lokaliseringsregeln i vissa fall bedöms."

Det här är frågor som i många fall har varit aktuella vid prövningar av gruvverksamhet under det senaste året. Vi delar inte utredarens uppfattning om generella brister vid tillståndsprövning, men den bedömningen kan inte bemötas sakligt eftersom referensen inte finns tillgänglig.

Vi anser att det är viktigt att berörda myndigheter tar ett tydligt ansvar för att grunden för artskyddet, det vill säga den grundläggande kunskapen om arter och habitat, byggs upp. Som sökande av tillstånd enligt miljöbalken är det många gånger uppenbart att en bra och täckande dokumentation om motiven för olika skydd saknas hos de myndigheter som har ansvaret i frågan. Sökanden måste själv genomföra kostsamma utredningar som sträcker sig långt utanför det område som ska exploateras och där en direkt påverkan kan befaras. Arbetet försvåras också av att det saknas metodik när det gäller upplösning, avgränsningar och bedömningar av status och risk för påverkan på biologisk mångfald. För att uppnå miljömålet bör arbetet fokuseras på att undanröja dessa brister, vilket också kommer att skapa ett mer rättssäkert system för prövningar, till gagn för både exploatörer och naturvård.

Mål: Storslagen fjällmiljö

Ett generellt påpekande är att det saknas en definition av vad som avses med "fjällvärlden". Är det landytan ovanför en viss geografisk gräns som avses? Eller är det vissa biologiska, topografiska eller klimatrelaterade faktorer som avgör vad som utgör fjällvärlden? För att ta ställning till miljömålets status och hur eventuella förbättringsbehov kan tillgodoses måste det klart och tydligt framgå vad utgångspunkterna är. Kritiken i detta avseende rör hela dokumentet. Det går i flera fall inte att ta ställning till om lägesbeskrivningarna är korrekta eller inte.

Fjällens miljö tillstånd – värden för rennäringen (sid 5) – Bland identifierade hinder för att nå preciseringen anges gruvor vara en orsak till krympande och fragmenterade marker. Det stämmer förvisso att en gruva kan påverka förutsättningarna att bedriva rennäring i gruvans närområde, men bilden behöver nyanseras. Landets gruvor upptar en mycket liten del av landets yta. Det gäller även "fjällvärlden", men för enstaka samebyar, som till exempel för Laevas och Gabna i Kiruna området, kan påverkan vara påtaglig. I de områden där påverkan inte kan undvikas så vidtas, i samråd med berörd sameby, åtgärder för att minimera och kompensera skador. De fall där gruvverksamhet lett till problem med krympande och fragmenterade marker är i praktiken inte fler än att de utan problem skulle kunna räknas upp i utredningen för att ge en balanserad bild av förhållandena.

Bevarande av natur- och kulturmiljövärden (sid 7 f) – i underlaget antyds att prospektering orsakar förstörelse av natur- och kulturmiljöer. Att så skulle vara fallet ifrågasätts bestämt. Prospektering innebär vanligen ingen eller endast ringa omgivningspåverkan. Prospektering omfattas givetvis av gällande lagstiftning till skydd för natur- och kulturmiljö – till exempel terrängkörningslagen, behov av samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, förbud mot att förstöra fornminnen etc. Om prospektering sker i ett naturreservat gäller reservatsföreskrifterna, såvida det inte meddelats dispens. Påstående att skyddet som naturreservat ger inte omfattar prospektering är vilseledande för den som inte är insatt i frågan.

Sammanfattning av centrala problem (sid 11) – Skrivningarna kan uppfattas som att det föreligger ett generellt exploateringsstryck mot de obrutna fjällområdena. Vi känner dock bara till två projekt där det finns ett intresse att etablera gruvdrift i den obrutna fjällvärlden.

Mineralutvinning - exploatering (sid 13 ff) – Utvärderingen innehåller en tämligen utförlig beskrivning av vilka aktörer som förekommer, var deras kapitalbaser finns och hur skattesystem m.m. förhåller sig till andra länders system. Mot den bakgrunden vore det lämpligt att även beskriva vilken betydelse gruvnäringen har (och har haft under hela utvecklingen av det moderna samhället), t.ex. för sysselsättning, export, råvaruförsörjning för landets industrier samt bidrag till statsfinanserna i form av bolagsskatt och inkomstskatter från de som sysselsätts genom gruvnäringen. Den befintliga beskrivningen är obalanserad och förefaller ta sin utgångspunkt i uppfattningen att gruvdrift är en verksamhet som bör ifrågasättas.

Avslutningsvis – det sista stycket, som beskriver miljöpåverkan av gruvor (längst ner på sid 14 och högst upp på sid 15) bör ses över och resultera i en balanserad beskrivning som också nämner att gruvverksamhet, till skillnad från många andra verksamheter i fjällvärlden, är tillståndspliktig vilket innebär att den inte kan komma till stånd utan att först ha genomgått en ingående förprövning av dess omgivningspåverkan och vilka skyddsåtgärder som ska krävas.

Mål: Levande sjöar och vattendrag

Avsnittet som beskriver den aktuella situationen för miljö tillståndet anger (sid 5) att den kemiska statusen i många vatten i norra Sverige påverkas av "läckage av metaller som nickel, kadmium och bly från gruvor (i drift och nedlagda)". En beskrivning som i det här sammanhanget är oacceptabelt svepande. I övriga delar finns detaljerade uppgifter om antal påverkade vattenförekomster och procentuella andelar som klarar kraven för god kemisk status (en klassning som kan komma att påverkas av den nya föreskrift från HaV om bl.a. statusklassning som just nu är ute på remiss). Att som här prata om "många vatten i norra Sverige" uppfattar vi som oseriöst. Därtill är vi tveksamma till om listan på metaller är representativ för utsläpp från gruvverksamhet.

I det avslutande avsnittet med förslag till insatser föreslår HaV att "Naturvårdsverket bör få i uppdrag att utreda styrmedelsalternativ för att internalisera de externa kostnaderna av gruvverksamhet". Man nämner som exempel prissättning på förbrukning av rent vatten och tar även upp saneringskostnader vid företagskonkurser.

Förslaget förefaller helt taget ur luften och det framgår inte på något sätt hur de är kopplade till uppföljning av miljö tillståndet eller redovisade bedömningar. Det är också oklart på vilka grunder man tänker sig att de "externa kostnaderna för gruvverksamhet" ska bedömas.

När det gäller risken för att saneringskostnader ska drabba samhället framgår det inte vad man egentligen föreslår och vi frågar oss om HaV inte känner till att det sedan Miljöbalken infördes 1999 har funnits möjlighet att kräva att den som söker tillstånd till miljöfarlig verksamhet ställer ekonomisk säkerhet för efterbehandling och återställning. Bestämmelsen ändrades bland annat 2007 och sedan dess villkoras alltid tillstånd till gruvverksamhet med att sökanden måste avsätta stora

belopp som säkerhet för att täcka efterbehandling och återställning. Beloppen fastställs i varje enskilt fall av Mark- och miljödomstolen i samband med tillståndsgivningen. Idag uppgår gruvbranschens avsättningar till närmare 2,2 miljarder kronor.

Sammantaget är det vår bedömning att de vattenfrågor kopplade till gruvverksamhet som föreslås bli föremål för utredning är dåligt underbyggda och att förslagen saknar relevans.

Stockholm, dag som ovan

SveMin, genom

Kerstin Brinnen, Lars-Åke Lindahl, Anders Lundkvist